

Alojz Štoković

JESU LI VODNJANSKI PAŠTROVIĆI CRNOGORCI KATOLICI? PRILOG POZNAVANJU DEMOGRAFSKE POVIJESTI NA JUGU ISTARSKOG POLUOTOKA

dr. sc. Alojz Štoković
Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
Zavod za povijesne i društvene
znanosti u Rijeci, Područna jedinica
u Puli
Prolaz kod kazališta 2, HR-52000 Pula
astokov@hazu.hr

UDK 929.53(497.5=1.497.16):314
Izvorni znanstveni rad
Primljeno: 7. 10. 2008.
Prihvaćeno: 18. 2. 2009.

U povijesnoj i publicističkoj literaturi XIX. i XX. st. te današnjoj, u analizi migracijskih pravaca prema Istri, polazi se od pretpostavke kako je Crna Gora u vremenu od XVI. do XVIII. st. u kulturološkom smislu uglavnom kompaktni prostor podijeljen na pravoslavni i islamski svijet. Je li to baš tako? Nekoliko primjera s istarskoga poluotoka na sjevernome dijelu Jadranskoga mora (dio hrvatskoga prostora) dokazuje drugačiju socijalnu strukturu u Crnoj Gori iz koje su neke obitelji iselile u tadašnju mletačku pokrajinu, u dijelu Istre. Upisi nekih imena i prezimena kao i opaske u rubrikama matičnih knjiga katoličkih župa dokazuju kako je na istarski poluotok naseljeno više desetaka katoličkih obitelji iz tzv. "Stare Crne Gore" – "da Montenegro". Radi se o ljudima koji dolaze iz Crne Gore – dijela Osmanskog Carstva. Najveća je koncentracija takvih doseljenika u Poreču, Vodnjanu, Balama i Fažani. Oni su se pridružili doseljenicima koji su u Istru stigli iz mletačke pokrajine Dalmacije (južna Hrvatska), a u izvorima se najčešće spominju kao Paštrovići. Teško je samo na temelju toga prezimena utvrditi kada se radi o etničkom Hrvatima ili Crnogorcima, jer ono može označavati i čovjeka koji se doselio i s područja Paštrovića. Jedan od poznatijih bio je Domenico Pastrovichio, dugogodišnji katolički župnik i kanonik kolegijalne crkve sv. Blaža u Vodnjanu. Duhovnu je skrb o ljudima vodio upravo u vrijeme doseljenja pravoslavnih Crnogoraca i njihova građanskog provizorija kao "habitantes nuovi". No, koliko je poznato, nije pokazivao zanimanje za upravo doseljene pravoslavce.

Ključne riječi: Hrvati; Crnogorci; Peroj; Istra; migracije; Paštrovići; Vodnjan

Uvod

Brojne migracije stanovništva tijekom XVI. i XVII. stoljeća upotpunile su demografski mozaik na istarskom poluotoku. I Crnogorci su neke svoje kockice posložili na tom prostoru. Osim Peroja, gdje se, počevši od 1657., udomila pravoslavna skupina, danas je malo poznato da su brojni crnogorski imigranti, ne samo oni koji su se tada nalazili u sklopu provincije Dalmacije Mletačke Republike, već i oni koji su živjeli u "Staroj Crnoj Gori" pripadali Katoličkoj crkvi. Dostupni arhivski materijali (posebice notarske i matične knjige) koje smo do sada proučavali ukazuju na vrlo živu duhovno-vjersku aktivnost Crnogoraca u obje Crkve. Nema nikakve sumnje da je dio te useljeničke populacije katoličanstvo prakticirao još u matičnom zavičaju. Takvih primjera našli smo kod useljenika u mjestima Poreč, Fuškuljin, Mugeba, Bale, Fažana, Krmed, Vodnjan. Ono što je još interesantnije jest činjenica da ih se u matične ili notarske knjige često upisuje kao ljude "Da Montenegro". To dokazuje da se na Zapadu pojam "da Montenegro" vezuje uz Crnu Goru kao zemlju s velikim stupnjem autonomije bez obzira na njezin formalno-pravni položaj unutar Otomanskog Carstva.

Crnogorci, doseljenici s razmeđa svjetova

Iz postojećih i do sada dostupnih arhivskih izvora može se lako razabrati kako je danas jedina "autohtona" enklava crnogorskog naroda u Republici Hrvatskoj ona u mjestu Peroj, nadomak Pule. Ona je u literaturi uvjetno nazvana "Ijubotinskom jezgrom", a pripadala je crmničkoj skupini doseljenika, uglavnom pravoslavne vjeroispovijedi.

Međutim, treba kazati kako je naseljavanje etničkih Crnogoraca zabilježeno u izvorima tijekom XVI. i XVII. stoljeća u više navrata. Ali, ono što treba posebno istaknuti već u samom uvodu jest činjenica da se tu ne radi isključivo o pravoslavnom življu, već i pripadnicima katoličke vjere.¹ Bilo je među doseljenicima katolika koji su se doseljavali s mletačkih posjeda na južnom dijelu Jadrana, ali i onih kojima je

¹ Jedna veća skupina doseljenika stigla je u Poreštinu iz okolice Bara 1611. Naselili su novoosnovano mjesto Funtana, kamo je nekoliko godina prije toga došla plemićka obitelj Borisi, također iz Bara. Iako se u mletačkim izvorima nigdje izrijekom ne navodi o kojoj se etničkoj skupini radi, nema nikakve sumnje da je među njima bilo i etničkih Crnogoraca, kako onih koji su bili pripadnici katoličke vjere, tako i onih koji su pripadali grčko-istočnom obredu ili onih pod crkvenom vlašću filadelfijskog nadbiskupa u Veneciji, zaduženoga za sve pravoslavne vjernike u Mletačkoj Republici. Je li među njima bilo i onih koji su potajice pripadali pod crkvenu vlast cetinjskog metropolita, teško je kazati. Ako je i bilo takvih, onda su se oni ubrzo stopili s ostalim došljacima, s obzirom na to da se na Poreštini nije mogla ostvariti u praksi crkvena pripadnost. Usp. Miroslav Bertoša, *Epistolae et communicationes rectorum histrianorum. Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium*, vol. 52. JAZU, Zagreb, 1979., str. 94. – 97.

matični zavičaj bila tzv. "Stara Crna Gora", tj. ono područje koje se nalazilo u sastavu osmanlijske države. Bez obzira na sve gospodarske i političke promjene koje su se tamo dogodile uspostavom turskog sustava, jedan broj pripadnika katoličke vjere nastavio je tu živjeti, dijeleći sličnu sudbinu onih katolika u istočnoj Hercegovini.

Crnogorce u Peroju danas se mora promatrati samo kao primjer organiziranog doseljavanja pravoslavaca, koji se dogodio istovremeno, tj. 1657. s turskog i mletačkog posjeda. Bilo je to pogranično područje koje dijeli stanovništvo u Crmnici na turskom od Paštrovića na mletačkom području. Bilo je takvih primjera i prije, ali i nakon toga slučaja.² Međutim, osim u Puljštini, pravoslavno se stanovništvo nije uspjelo održati nigdje na poluotoku iz jednostavnog razloga što nije mogla biti ustrojena pravoslavna crkva koja bi se nalazila pod duhovnom jurisdikcijom patrijarha Srpske pravoslavne crkve sa sjedištem u Peći. Nisu postojali ni formalni razlozi da se to tada dogodi. Perojci su imali sreću da su u svojem susjedstvu imali grčku uni-jatsku pravoslavnu župu sv. Nikole u Puli. Usprkos odbijanju da joj se priključe kao pripadnici istog obreda, na koncu su ipak morali prihvatiti tu jedinu mogućnost, jer bi u protivnom asimilacija bila jedini izlaz.

Crnogorci katolici u kaštelu Vodnjan

U susjednim naseljima, ponajveć naseljenima romanskim stanovništvom, Vodnjanu, Fažani i Balama udomilo se više obitelji za koje bi se moglo kazati da u svojem etničkom izvorištu imaju crnogorsko podrijetlo. Povijesni i arhivski izvori potvrđuju takvu spoznaju.³ Međutim, zbog određenih razloga, komunikacija

² U literaturi se navodi tzv. Hajdučka epizoda 1671. godine, kada je planski trebalo naseliti čak 700 ljudi. Taj pokušaj nije uspio.

³ Župnici na području južne Istre, kada su bili u situaciji da u matične knjige trebaju upisati podatke o svojim vjernicima ili pak kumovima, dobro razlikuju neke pojmove vezane uz mjesto tadašnjeg ili prijašnjeg stanovanja. Tako npr. kada se spominju neka naselja, župnici točno znaju gdje se ona nalaze, najvjerojatnije oslanjajući se na obavijesti koje su dobivali u potvrdama župnika u zavičajnim župama. Odnosilo se to podjednako na sve. U Matičnoj knjizi krštenih iz Fažane, susjednog mjesta Peroja, od godine 1638. do 1691. čitamo zapise o krštenjima. ... "Adi 7(bre) 1659. R(everen)do Pre Vicenzo d' Azola Cap(ellano) di Fasana ha batezzatto Nicolò figlio di Piero Cersichio (Kršić, op. a.) e dona Giacomina. Furono per Compari Jure (sic!) Grubissa da Castel Nuovo et D(ona) Maria Orbanichia." Prilikom jednog drugog krštenja 8. rujna 1659. čitamo da su se kao kumovi pojavili ... "par(on) Simon da Zara e D(omina) Marietta, moglie di m(esser) Zuanne Burato da Vescovana sott(o) Diocese di Padoua". Dakle, župniku Domeniku Velicu bilo je jasno da uz pojam Zara ne treba nadopisati dodatno pojašnjenje kao kod Vescovane. Zadar je grad o kojemu takve nadopune nisu potrebne. Do konca godine bilo je u fažanskoj župi kršteno još nekoliko djece sa zanimljivim kumovima ili roditeljima. Tako je 14. rujna 1659. (upis 3.) kršten Alessio, a kum mu je bio ... "S(igno)r Cap(itan) Marco Todorovich". Petnaest dana kasnije svoju je kćer Rosu donio na krštenje Grgo Branković, kojem su kumovali Bernardin Burato i ... "Zuanne Vata da Pirano". Zanimljiv je upis učinjen 6. siječnja 1661. Tog su dana M(esser) Radole da Monte Negro i njegova žena Anna krstili u Fažani svoje dijete po

između istih etničkih skupina gotovo da ne postoji, premda je prostorna udaljenost među njima vrlo mala, svega nekoliko kilometara. Naime, već se početkom XVI. stoljeća u mletačkim pokrajinama na istočnoj obali Jadrana⁴ ustalio učinkovit oblik poticanja i odabira ljudi koji su iz raznih razloga bili voljni matični zavičaj zamijeniti novim. Najčešće su se takve aktivnosti događale na poticaj i uz znanje vrhovnih vlasti Mletačke Republike. To je prije svega ovisilo o trenutnim događanjima na tim područjima. Zbivalo se to planski, ponajveć u suglasju visokih lokalnih dužnosnika, kotorskog providura i rašporskog kapetana u Istri, koji je imao sjedište u Buzetu. Ipak, u takvim je akcijama najveći teret i konačni uspjeh padao na leđa neposrednih agenata i organizatora. Na taj su način mnoge obitelji u XVI. i XVII. stoljeću trajno udomljene u više mjesta istarskog poluotoka, uglavnom u depopulirana naselja uz zapadnu obalu od Kopra pa do Pule.

Za južni dio Istre, uz druga povijesna vrela, za navedeno vrijeme, kao što je već spomenuto, dragocjene informacije o nazočnosti ljudstva doseljenog s crnogorskog područja u ovu sredinu daju nam i matične knjige Fažane, Bala i Vodnjana, a nešto manje Rovinja. To su najbliža naselja kojima je Peroj okružen u udaljenosti od dvije pa do nekoliko desetaka milja.

Tako u Matičnoj knjizi vjenčanih Župe svetog Blaža iz Vodnjana, gdje su upisivani podaci o sklopljenim brakovima kroz duže razdoblje⁵, počevši od godine 1596. do 1703., na četrdeset i sedam mjesta nalazimo upisano prezime Paštrović. Već samo prezime sugerira da se radi o supružnicima koji svoje podrijetlo vuku iz Crne Gore. Još je jedno indikativno ime i prezime, upisano kao Barić Todorović (Barichio Todorouichio). Dok ovo prvo sasvim sigurno indicira zemljopisno podrijetlo,

---

imenu Andrija Anton. Krštenje je obavio župnik Simon Loredan, a kumovali su Andrea Bori i Pierina Burato. Što je neuobičajeno kod tog upisa? Najprije, tko je *messer Radole*? Je li on stanovnik Fažane ili je tu u prolazu? Zašto je uopće krštenje obavljeno u Fažani? Ako je pomorac, zašto sa sobom vodi ženu, koja je u međuvremenu rodila? Zašto je bilo potrebno upisivati kraj iz kojega dolazi? Najvjerojatnije je *messer Radole* čovjek koji se doselio iz Crne Gore u Peroj zajedno s ostalima. Kako se radilo o katoliku u novoj matičnoj župi sv. Stjepana vjerojatno nije mogao obaviti krštenje jer trenutno nije bilo župnika. Obratio se u Fažanu, gdje je to obavljeno. Budući da nije posjedovao nikakvih pismenih isprava i podataka o svojem statusu, župnik je u matičnu knjigu upisao ono što mu je dotični Radole izjavio – kako dolazi iz Crne Gore. Jer, gdje se još iz toga područja mogu pribaviti isprave o građanskom statusu, pa tako i potvrda tamošnjeg župnog ureda? Krštenje je najvjerojatnije obavljeno "in bona fide". Kako spomenutoga gospodina više nema upisanog u matične knjige, vjerujemo da je sve druge sakramente obavio u matičnoj župi u Peroju, gdje je nekoliko godina kasnije župnikom Zuanne Urban i gdje uz druge stanovnike pravoslavne ispovijedi žive katoličke obitelji Jure Ahelića, Jure Grubića i drugih. Usp. Liber I. Baptizatorum, VIII. Februari 1638. Finisce li 5. Agosto 1691.

⁴ Misli se na Istru, Dalmaciju i Albaniju.

⁵ Radi se o brakovima koji su sklopljeni u Katoličkoj crkvi i po katoličkim običajima.

i ovo posljednje možda bi se moglo povezati s izvornim zavičajem⁶ negdje na prostoru Crne Gore. Ostali se slavenski upisi odnose isključivo na hrvatski etnikum koji se u to vrijeme doselio s područja Dalmacije te se smjestio u više okolnih naselja.⁷ Međutim, isključimo li Todorovichia iz našeg razmatranja, jer se u ovom primjeru osim o etničkom Crnogorcu može raditi i o katoliku iz Hercegovine⁸, najvjerojatnije se radi o doseljenicima iz tadašnje mletačke pokrajine Dalmacije ili možda Albanije⁹, možda o jednoj ili dvije obitelji s nepoznatim brojem članova. Zaključiti se može da su se one u ovom kaštelu prikladno udomile, akulturirale ili čak integrirale u cijelosti, jer se njihovu generacijsku nit na osnovi podataka iz spomenute matice može pratiti više od jednog stoljeća, počevši od 1599. godine.¹⁰ Naime, u prvom se takvom upisu spominje kako su brak sklopili Francesco, sin gospodina Alesandra Pugliesea s Brijuna, i Zuana, kći gospodina Zorzia Pastrovichia.¹¹ Među posljednjim upisima, 9. lipnja 1685., spominje se Domenico Pastrovichio.¹²

Domenico Pastrovichio, kanonik kolegijalne crkve sv. Blaža

Za razliku od većine Paštrovica koji žive u ovom kaštelu i čiji je svakodnevni životni ritam jednak ritmu svih ostalih građana, ovaj posljednji Paštrovic po imenu Domenico svećenik je kolegijalne crkve sv. Blaža u Vodnjanu. Iz navedenih arhivskih vrela nije moguće utvrditi radi li se o potomku neke od spomenutih domaćih obitelji ili je možda kao mlađi svećenik Kotorske ili Barske biskupije inkardiniran u Pulsku

⁶ Adi 13. zugno 1600. Barichio Todorouichio con Ellena fu' moglie del q(uendam) Gregor Belich d(e)l Terr(itori)o di Barbana..., Matična knjiga vjenčanih Vodnjan.

⁷ Matična knjiga vjenčanih (od 1569. do 1703.) / Libro I. de' Matrimonii dalli 16. Giugno 1596. sino li primi Novembre 1703/ Arhiv Župe sv. Blaža Vodnjan, sig. 3,1. Opaska; knjiga ima oko 600 listova formata 21,5 x 30, tinta smeđa, na više mjesta stranice su oštećene i nagrizenе od insekata, a i vlaga je isprala dio teksta, tako da je čitanje ponekad otežano ili nemoguće. Jezik je talijanski (mletački dijalekt), a u manjem dijelu latinski. Pismo kurzivna humanistika. Sustav uveza temeljen je na uvezu sveščića ukoričenih u kartonske korice i kožu na hrptu. Paginacija i kronologija upisa nije uvijek uredna, tako da je praćenje i navođenje otežano. U daljnjem tekstu, Knjiga vjenčanih Vodnjan.

⁸ Upis od 13. lipnja 1600., Barichio Todorichio oženio je Jelenu, udovicu Grgura Belića, n. dj.

⁹ Pojam pokrajine Albanije nikad u cijelosti nije bio definiran kao i to gdje ona zapravo započinje... vidi literaturu.

¹⁰ Upis od 7. veljače 1599. godina. Knjiga vjenčanih Vodnjan, n. dj.

¹¹ ..., Fran(ces)co f(iglio) d(el) s(ignor) Alles(sandr)o Pugliese da Brioni co(n) Zuana f(iglia) d(el) s(ignor) Zorzi Pastrouichio. Adi 7. feb(raio) 1599. fu celebrato il matrimonio delli contras(criti). Furono sposati da me Damiano Damianis piouano alla pr(ese)ntia de Franc(esc)o Bergamaschi e Grerorio Codacovich..., n. dj. str. 15.

¹² Ovo se prezime pojavljuje u ovoj opsežnoj knjizi isključivo kao Pastrovichio ili Pastrovich, a nijednom nije upisano u obliku Pastrovicchio, kako ga nalazimo u talijanskoj literaturi XIX. stoljeća.

i raspoređen u tu župu kao duhovnik koji je trebao pripomoći u pastvi jer poznaje jezik novih doseljenika i njihove običaje. Domenika pratimo u toj župi punih 25 godina te je najvjerojatnije prošao sve razine crkvenih dužnosti i časti, od običnog kapelana, župnika pa do kanonika. Prvi put spominje ga se kao vjerskog službenika u Vodnjanu 23. ožujka 1659. godine. Tada je izvršio najvjerojatnije svoj prvi službeni upis u Matičnu knjigu krštenih Župe sv. Blaža kojom je prilikom krstio Martinu Antoniju, kćer Lorenza i Damiane Vilico.¹³ Drugi pouzdan podatak nalazimo u Knjizi vjenčanih iste župe od 18. listopada 1660. godine, kada je u crkvi Gospe Karmelske izvršio obred vjenčanja, podijelivši taj sveti sakrament Nikoli, sinu Antona Mekisa, i Coloti, kćeri Zaharije Barbarigo.¹⁴ Bilo bi zanimljivo nešto više doznati o tom svećeniku, po svoj prilici došljaku s krajnjeg juga Jadrana koji je prispio u sredinu koja je neposredno prije toga više desetljeća prolazila kroz ozbiljnu krizu duhovnog identiteta.

Odnosi se to na određeni broj otvorenih pristalica Lutherova naučavanja s kojima se morao pozabaviti i sud svete inkvizicije, ali također i na uskokrkvena pitanja vezana uz kleričku disciplinu, na što je upozorio i apostolski vizitator Augustin Valier za svojeg boravka u Vodnjanu 1579. godine¹⁵. Isto tako ne treba zaboraviti ni činjenicu da sa službom započinje kada se na istarskom poluotoku još osjećaju po-

¹³ Libro dei batesimi (1641. – 1684.), Župni arhiv Vodnjan.

Adi 23. Marzo 1659. Martina et Antonia fig(lia)la di m(eser) Lorenzo Vilico et di D(ona) Damiana sua mog(li)je natta di leg(itim)o matrimonio. Batezzato da me P(re) Do(me)n(i)go Pastrouichio. Compari furono il sig(nor) Isepo Vidon et Pasqua fig(lia)la del q(uendam) Piero Pastrovichio. Usp. Libro dei batesimi, n. dj.

¹⁴ Upis od 18. listopada 1660... furono congiunti in santo matrimonio li oltrescritti nella chiesa del Carmine dal R(everen)do sig (nor) pre Dom(eni)go Pastrovichio et p(re) sig(nor) Lorenzo Calimeni et Carlo Luciani, n. dj.

¹⁵ Valier, ..., visitatio polensis, n. dj. U Vodnjanu je i kasnije, od odlaska visoke crkvene inspekcije, nastavljeno s aktivnošću protestantskih sljedbenika. Mnogi su od njih bili sudski procesuirani, posebno u razdoblju od 1580. pa do 1590. Najveći broj tih ljudi dolazio je iz obitelji Cinei, Grka koji su se i prije ciparskog rata 1571. godine doselili iz Famaguste. Najvjerojatnije su oni bili posrednici kada su 1578. godine doseljeni njihovi sunarodnjaci iz Famaguste i Nikozije u Puljštinu, kao pripadnici unijatskog pravoslavnog kraka, kojima je Mletačka Republika bila dodijelila crkvu sv. Katarine u Puli za njihove religiozne potrebe, a koju su oni posvetili sv. Nikoli. Što se dogodilo s tom obitelji koja se ovdje udomila da je iz pravoslavija prešla na protestantizam, teško je kazati. Najvjerojatnije se nisu najbolje snašli, pa je to bio njihov odgovor i opstrukcija postojećeg crkvenog ustroja. Godine 1583. bio je na doživotni kućni pritvor, koji je trebao provesti u svojoj kući u Vodnjanu zbog ispovijedanja luteranskih ideja, osuđen Marko Cinei, ali je jedne noći, po odluci Svetog oficija, bačen u more i utopljen 1584. kod Dvigrada. Najvjerojatnije u Limskom kanalu. Sudbinu oca doživjela su i njegova četiri sina kao i dva nećaka. Navodno, herezom ih je zarazio već davno fažanski župnik Pasqualino Velico, koji je još 1548. bio gorljivim sljednikom puljskog biskupa Vergerija i zbog tih ideja osuđen. Često je dolazio u Vodnjan. Međutim, ostali Vodnjanci nisu prihvaćali njihove ideje osim nekolicine; De Paoli, izvanbračni sin kanonika De Paolia, Antonio Rotta i Giacomo Betiga. Usp. Mario Pavat, La riforma tridentina a Parenzo e Pola, Rim, 1960., str. 168. – 173.

sljedice Uskočkog rata 1618. i velike epidemije kuge koja je poharala poluotok 1632. Nažalost, dostupni arhivski izvori kao ni druga objavljena literatura o povijesti ovog mjesta o tome ne govore ništa.¹⁶ Zbog toga, samo na osnovi navedenih podataka nije moguće o tom čovjeku utvrditi ništa, čak ni njegovu životnu dob. Može se tek naslućivati da se radi o iskusnom mladom svećeniku koji je višegodišnju pastoralnu praksu stjecao negdje izvan Istre te da se tu pojavio kao već formiran duhovnik.

O tome govori i sljedeći podatak. Domeniko Pastrovichio dvije godine kasnije, već 1662. godine potpisuje se kao kanonik, a to je čast koja se najčešće stječe višegodišnjim radom. Moglo bi se na temelju toga zaključiti kako je Župa sv. Blaža u Vodnjanu dobila već gotovog i duhovno formiranog svećenika koji se u Vodnjanu još dodatno iskazao. To što prve dvije godine uz njegovo ime nema upisane nikakve titule ni funkcije moglo bi značiti da je 1659./1660. godina prva godina njegova pastoralna u ovoj župi. Pretpostavljamo da mu je u novoj Župi svetog Blaža dodijeljena skrb o običnom puku, najvjerojatnije onim ljudima koji su se doselili u neposrednu okolnicu¹⁷ i koji svoje religiozne obveze izvršavaju u manjim ili pak okolnim crkvama, gdje se, uz ostalo, udjeljuje i sakrament braka, kao npr. sv. Martina, sv. Lovre, Gospe od Karmela itd.¹⁸, a ne u kolegijalnoj crkvi Svetoga Blaža. Nažalost, isto tako nema nikakvih vijesti ili pak naznaka da su njegovom pastoralnom aktivnošću ili nekim drugim interesom bili obuhvaćeni stanovnici upravo pristigli u susjedni Peroj iz Crne Gore.¹⁹

¹⁶ Iako je mirom u Madridu 1618. godine završio Uskočki rat, posljedice na svim područjima života bile su više nego vidljive. Bio je to jedan od najtragičnijih ratova ikad vođenih na istarskom poluotoku. Sukob između Austrije i Venecije koji je aktivno trajao od 1615. do 1617. izrodio se u oružani obračun dviju strana bez ikakvih pravila ratne vještine. Svako je mjesto istovremeno bilo i bojišnica i pozadina. Tragične posljedice tog rata, u kojemu su značajnu ulogu imali i uskoci, po kojima se taj oružani sukob u povijesnoj literaturi i nazvao, ostavio je iza sebe popaljena sela, ubijene i prognane stanovnike, razoreno gospodarstvo, uništen život itd. Istarski je poluotok pružao žalosnu sliku koja se još više pogoršala velikom epidemijom kuge 1632., kada je pomrla gotovo trećina preostalog pučanstva, a posljedice će se osjećati i pedeset godina kasnije. Usp. Miroslav Bertoša, Istarsko vrijeme prošlo, Pula, 1979.

¹⁷ Ivan Grah, Izvještaji pulskih biskupa Svetoj Stolici (1592. – 1802.), *Croatia Christiana Periodica*, god. XI. br. 20, Zagreb, 1987.

¹⁸ N. dj. passim.

¹⁹ Naime, u Pulštini i njezinoj okolici već je u pastoralu ljudi bio angažiran određeni broj katoličkih svećenika koji su bili rodom iz južnih krajeva i koji su se služili latinskim jezikom u liturgiji, a u javnoj komunikaciji materinskim hrvatskim. Treba pretpostaviti da su se vrlo lako mogli sporazumijevati i s novim pravoslavnim doseljenicima koji su se služili srodnim, crnogorskim jezikom. Ovo je jedan od zaključaka crkvenih vlasti u Puli, a informacija je prosljeđena Svetoj Stolici. Već u prvom izvješću "ad limina" pulskog biskupa Alojzija Marcella vidi se njegova intencija. Uspostaviti prisniji kontakt između raznih slavenskih skupina, a onda postupno preko jezika manjinu privesti većinskoj zajednici. Međutim, ova relativno jednostavna formula nije se pokazala uspješnom kod ove perojske pravoslavne skupine. Teško je kazati zašto je to tako i na čijoj je strani krivica za takav odnos. Najprije, svi katolički svećenici koji su tu mogli posredovati odbili su biskupu suradnju izgovarajući se da, iako

Dušobrižničku je službu u Vodnjanu sigurno uspješno obavljao, a nagrada mu bijaše što je bio izabran na kanoničku čast. To je i njemu samome kao došljaku jako imponiralo, pa svojem imenu otad nadalje neizostavno kod službenih zapisa dodaje i spomenute atribucije. Takav prvi primjer nalazimo kod upisa od 2. rujna 1662. kada je ubilježeno vjenčanje Domenika Grupazza i Pasquine Zanini.²⁰ Uspoređujući rukopis i njegov karakterističan duktus kroz više godina, podatke je u ovom primjeru umjesto njega u matičinu rubriku upisao neki drugi vjerski službenik. Zanimljivo je da mu se već kod prvog upisa ime zapisuje slaveniziranim oblikom Pastrovich. Ovo je tim zanimljivije jer se spomenuti kanonik sam potpisuje kao Pastrovichio, romaniziranim oblikom, koji se već više desetljeća bio ustalio i za mnoge obitelji s takvim prezimenom²¹. Tada se najvjerojatnije u svakodnevnoj komunikaciji kanonik Domenico još služio slavenskim oblikom a službeno romaniziranim. Kad je to bilo tako, onda to znači da se u novom društvenom okruženju on nije doživljavao tuđincem, bez obzira na to kako se pisao te da mu to nije bila smetnja da već za nekoliko godina vodnjanske službe uđe u časni red kanonika.²²

Sve časti i dužnosti koje je obavljao u Vodnjanu, tj. župničku i kanoničku, neizostavno su navedene u matičinim rubrikama. Kako je pritom najveći broj upisa, a to se protegnulo na više od dva desetljeća, obavio on osobno, očito mu je do vlastite pozicije bilo jako stalo. To je dakle jasan primjer jedne uspješne akulturacije ili čak potpune integracije u relativno kratkom vremenu, neovisno o činjenici gdje je taj proces započeo, u starom zavičaju ili pak na novoj destinaciji.²³ To isto vrijedi i za

---

poznaju njihov jezik, nisu dorasli objašnjavati teološke razlike između katoličke i pravoslavne doktrine. To donekle može biti i točno, jer po svojoj prilici nepoznanica im je bila liturgijski jezik i ćiriličko pismo. A to bi onda od njih zahtijevalo i dodatno obrazovanje. Isto tako, ni Perojci nisu pokazivali neku posebnu volju za takvom suradnjom, najvjerojatnije ohrabrivani matičnom crkvom s kojom su u živom kontaktu, iako su formalno prihvaćali Marcellove sugestije. Nejasna je u svemu tome i činjenica da pulski biskupi nisu u sam Peroj, tada još uvijek živući katoličku župu, uspjeli postaviti jednog takvog svećenika. O prvim dojmovima o Crnogorcima u Peroju usp: Ivan Grah, Peroj u relacijama pulskih biskupa Svetoj Stolici 1660.-1802., u: *Prilozi o zavičaju* 6/89, str. 97. – 104., Pula, 1990.

²⁰ Congiunto in S(anto) Matrimonio il il S(ignor)P(re) Do(me)n(e)go Pastrovich Can(oni)co nella Chiesa di S Martino figliolo di ..., Knjiga vjenčanih n. dj. str. 13.

²¹ U crkvenim i civilnim dokumentima u vrijeme mletačke vladavine, a kasnije i austrijske, ravnopravno se pojavljuju dvije inačice ovog prezimena. U početku kao Pastrovich i Pastrouichio, a kasnije i kao Pastrovicchio.

²² Vodnjanski kaptol imao je tri kanonika od kojih je jedan od njih obavljao funkciju župnika. Utemeljen je bulom pape Bonifacija VIII. 1294., ali je stvarno zaživio tek 1468., a ukinut carskim dekretom 5. kolovoza 1842. Domenico Pastrovichio je kao kanonik ujedno u periodu 1674. – 1686. obavljao i funkciju župnika, kako proizlazi iz citiranog arhivskog vrela, dok neki autori drže da je to bilo u razdoblju 1680. – 1686. Usporedi; Domenico Rismondo, Dignano d' Istria nei ricordi. Ravenna, 1937., str. 107.

²³ S obzirom na to da Paštrovići kao dio crnogorskog etnikuma nakon 4. travnja 1423. godine, sukladno sklopljenom ugovoru između njihovih glavara i Francesca Bemba, imaju unutar Mletačke Republike

ostale obitelji koje su upisivane kao Pastrovich, ali i kao Pastrovichio. Bez obzira na to koliko se u njima samima tijekom procesa adaptacije sačuvalo izvornih elemenata etničke baštine i kakav je njihov intiman odnos naspram starog zavičaja, treba zaključiti kako se radi o potomcima ili pak nekadašnjim stanovnicima primorskog dijela današnje Crne Gore. Taj teritorij, koji je omeđen mjestom Maine na zapadu i Špičom na jugu te Crmnicom i Brajčićima na sjeveroistoku, u najvećem dijelu naseļavaju Paštrovići, jedno od crnogorskih plemena. To je neosporno. Paštrovići su ili pripadnici tog crnogorskog plemena ili stanovnici tog područja.

Nedovoljno prepoznatljiva etnička identifikacija

Međutim, nije uvijek lako samo na osnovi dostupnih arhivskih vrela u svakom primjeru utvrditi tko se sve stvarno skriva pod tim, ali i drugim prezimenima. Analizirajući tu problematiku kod takvih i sličnih primjera, posebice u notarskim zapisima ili matičnim knjigama, nije uvijek moguće utvrditi kada se radi o etničkom Crnogorcu, potomku plemena Paštrovića ili o etničkom Hrvat, Romanu, Albancu ili možda i Grku koji se u Istru na isti način doselio s primorskog područja današnje Crne Gore.

S obzirom na povijesne okolnosti i ustroj Katoličke crkve, ali i druge vjerske zajednice na tom području, također nije moguće govoriti o jedinstvenom prostoru; ni crkvenom ni vjerskom ni etničkom, a još manje političkom. U političkom smi-

---

privilegirani status kao njezini građani, sasvim je izvjesno da je integracijski proces u romansko-katoličko društvo samo još intenziviran na tom području iz sklapanja tog povijesno-pravnog akta. To na neki način sugerira i crnogorski povjesničar Slavko Mijušković kad raspravlja o vjerodostojnosti "Paštrovskih privilegija" iz 1423. i jesu li te povlastice samo potvrda onoga što su Paštrovići kao plemena uživali još iz ranijih vremena. U knjizi *Kotorska mornarica* on isključuje kao moguće falsifikatore nekih poglavlja te isprave pravoslavne i katoličke svećenike, tako npr. ... "Ni u paštrovskim seoskim svećenicima ne bismo mogli nazrijeti autore akata za čije bi izmišljanje i uspješno izvršenje bila potrebna mašta, znanje i naročita sposobnost najpronijljivijih i najprepređenijih ljudi." Ukratko kazano, pravoslavno je svećenstvo neuko i nedovoljno vješto u pisanju da bi se uopće moglo upustiti u takav pothvat. Ali je zato sumnja mogla pasti na katoličko svećenstvo koje je u ovoj raboti moglo imati nekih skrivenih primisli. Međutim, Mijušković je i tu kategoričan, pa iznosi ... "ako bismo pak pretpostavili da su paštrovski katolički svećenici, iako seoski ipak učeniji i sposobniji od pravoslavni, i bili u stanju da zamisle i izvrše pomenute falsifikate, morali bismo se suočiti s pitanjem. Zašto i u koju svrhu bi to oni uradili? Zar bi paštrovski katolički svećenici u trenutku kada je u Paštrovićima prestala vlast srpskih šizmatičkih gospodara i kad se već mogla nazirati opasnost od Turaka, izmišljali i falsificirali isprave da bi pomogli neko uvjetno stupanje Paštrovića mletačko podanstvo? Svakako ne. Oni bi naprotiv mnogo rađe zagovarali bezuvjetno podčinjavanje Veneciji, jer bi takvo podčinjavanje predstavljalo čvršću i sigurniju vezu Paštrovića s tada vrlo moćnom katoličkom Venecijom od one veze koje su zahtjevali Paštrovići u želji da sačuvaju svoju autonomiju." Mijušković je dakle uvjeren kako katoličko svećenstvo, a to podrazumijeva i vjerski puk, nije imalo velikog osjećaja prema dotadašnjoj paštrovskoj posebnosti i da je jedva čekalo da cijeli prostor kao na "pladnju" izruči moćnoj katoličkoj državi Veneciji. Usp.: Mijušković Slavko, *Kotorska mornarica*. Crnogorska akademija nauka i umjetnosti, knjiga 7, str. 9. – 30., Podgorica, 1994.

slu dio pripada Osmanskom Carstvu, dok je drugi dio u sastavu Republike Svetog Marka²⁴. U crkvenom spada pod jurisdikciju dviju crkvenih pokrajina. Nad pravoslavnim stanovništvom duhovnu vlast obnaša mitropolit cetinjski, sufragan pečkog patrijarha, a nad rimokatolicima budvanski biskup, sufragan barskog nadbiskupa.²⁵ U tom smislu teritorij Paštrovića skoro se u cijelosti poklapa s granicama katoličke budvanske biskupije.²⁶ Veze stanovnika tog područja i onoga u najbližem susjedstvu, posebice okolice Boke kotorske i njezina zaljeva, vrlo su intenzivne usprkos mnogim različitostima. Te veze i kao rodbinske, ali i poslovne, održavaju se i onda kada netko napusti zavičaj i preseli se u drugi dio Mletačke Republike. Kao potvrda toj tvrdnji mogu nam poslužiti upravo primjeri iz Vodnjana, a ovdje navodimo samo jedan. U više navrata u kaštelu se kao ženici ili kumovi na vjenčanju pojavljuju ljudi iz Herceg Novog. Tako je dana 20. lipnja 1601. godine Petar Pačić od Tome oženio Katarinu, kćer Zuane Valentića iz Herceg Novog. Obred vjenčanja obavio je Mihovil Zenzerović²⁷.

Međutim, treba ukazati i na činjenicu kako se to ne odnosi samo na ovo mjesto, već i na druga mjesta, posebice ona koja se nalaze uz zapadnu obalu Istre. Iako ima svakakvih prezimena koja bi se mogla dovesti u vezu s izvornim zavičajem, najčešće brojčano prevladavaju prezimena Paštrović. U arhivskim se izvorima iz XVII. i XVIII. stoljeća pojavljuju u Balama, Rovinju, Fažani, Poreču itd.²⁸ Zbog toga ovo još potvrđuje realnu pretpostavku kako se kod tih doseljeničkih obitelji s ovakvim prezimenima ne radi uvijek o etničkim Crnogorcima, već i drugim ljudima koji dolaze s paštrovskog

²⁴ Grad Budva tijekom više stoljeća priznavao je vlast raznih država, Bizanta, Duklje, Nemanjića, Balšića. Kontrolu tog vrlo važnog strateškog dijela na jugu Jadranskog mora preuzela je Mletačka Republika 1443. i zadržava je do konačne propasti 1797.

²⁵ Barska se nadbiskupija spominje već u IX. stoljeću, a kao metropolija u dva navrata kada obuhvaća veći dio biskupija na tom području. Nakon privremenog gubitka metropolitanskog statusa obnovljena je 1199. Od XVI. stoljeća dalje barski nadbiskup nosi naslov "Primas Serviae" za onaj mali broj katolika koji je još tu preostao. Naime, za vladanja Turaka ovim krajevima poradi progona veliki je broj stanovništva prešao na pravoslavlje ili se poislamio, dok su katolici Albanci postali neznatna manjina. Usp. Butorac-Ivandija, n. dj. str. 108. – 109.

²⁶ Budvanska biskupija spada među najstarije biskupije na Jadranu. U vrijeme dukljanske kneževine u njoj stoluje biskup koji od godine 1089. biva podložen barskom nadbiskupu i metropolitu. Prvi poznati biskup jest Silvestar iz godine 1143., a nakon njega pa do 1571. postoji popis svih njezinih biskupa. Nakon 1575. Budva gubi status stalnog biskupskog sjedišta, pa se u njemu nastanjuje biskupijski vikar ili administrator. Biskupija je ukinuta 1828. i pripojena Kotorskoj. Usp. Josip Buturac – Antun Ivandija, Povijest Katoličke crkve među Hrvatima, karta, str. 112, Zagreb, 1973.

²⁷ ...Piero Pacich q(uendam) Tomaso co(n) Cat(arin)a f(iglia) di Zuane Ualentich da Castel Nuovo, n. dj. str. 29.

²⁸ O Crnogorcima u ovim naseljima osvrnut ćemo se u zasebnom poglavlju.

područja. Nije u pitanju samo jedna te ista obitelj²⁹, pa koliko da je brojčano bila jaka, jer ona nije mogla napučiti ljudstvom šire područje Istre. Jedno je sigurno. Prezime Paštrović u ovom primjeru najmanje je patronimik. U arhivskim izvorima njega nalazimo pisana naizmjenice u dva oblika; jednom kao Pastrovich, a drugi kao Pastrovichio. Prvi se oblik izgovarao kao Paštrović i najvjerojatnije je označavao osobu koja je pripadala rodu, dok je drugi oblik Paštrovč, čovjek koji se doselio s područja Paštrovića. Kako je u jednom i drugom slučaju riječ o doseljenicima, nije jasno na osnovu čega se radila distinkcija i koji će oblik u nekoj od aktualnih isprava biti uporabljen³⁰. Ipak, najvjerojatnije je ovisilo o samom čovjeku, ali i o trenutnoj predodžbi koju je neka službena osoba ili notar mogla steći o njemu. U ovom vodnjanskom primjeru ovim se prezimenom označava došljaka koji se doselio s južnojadranskog područja, onoga koje se prostire između mora, Maina, Brajića, Crmnice i Spiča. Međutim, s obzirom na demografske mijene i različite povijesne okolnosti, treba istaknuti kako to područje nije kompaktno. Nije to ni kulturološki, a još manje etnički. Kao što je u literaturi poznato, posložen je na tom dijelu zanimljiv mozaik sastavljen od različitih jezika, govora i pisma; crnogorskoga, hrvatskoga, italo-venecijanskog, latinskog, albanskog, turskog i možda još kojeg te vrste, najvjerojatnije grčkog, zbog neposrednog susjedstva. Također, u duhovno konfesionalnom smislu izrazita je podjela stanovništva na rimokatolike, muslimane i grko-pravoslavne vjernike, dok se u etničkom pogledu razaznaju narodnosne skupine, Crnogorci, Hrvati, Albanci i Romani, Grci, Turci itd. Zbog svega toga može se zaključiti kako je proces akulturacije bio proces koji se odvijao u više pravaca, a ovaj koji se odvijao na istarskom poluotoku između pravoslavnog i katoličkog žiteljstva zasigurno je započeo još u starom zavičaju. Uglavnom se odvijao u jednom pravcu, tako da je u novoj sredini on još više ubrzan te je od etničkog izvornog identiteta ostao tek antroponim, iako imamo krasnih primjera, posebice u okolici Poreča, kako se život doseljenika odvijao ravnopravno u oba religiozna sustava. Međutim, to nije bio slučaj s Paštrovićima u Vodnjanu, Balama i Fažani, koji najvjerojatnije prolaze završnu fazu akulturacije ili čak potpune asimilacije³¹. Zbog tog razloga najvjerojatnije nisu pokazivali nikakav poseban interes za skupinu svojih sunarodnjaka koja se 1657. godine doselila u susjedno selo Peroj. U navedenoj matičnoj knjizi nema nijednog upisa koji bi na bilo koji način ukazivao na to da je između te dvije zajednice bilo kakvih

²⁹ Ime područja s kojega dolaze ove obitelji dolazi od starog rodovsko-plemenskog imena Paštrović.

³⁰ Osim matičnih knjiga krštenih, vjenčanih i umrlih, čija je obveza pisanja proizlazila iz odredaba Tridentskog sabora, najuobičajeniji oblik službene isprave činili su razni kupoprodajni ugovori ili pak oporuke. Matične su knjige pisali svećenici, uglavnom župnici, dok su se kupoprodajni ugovori i oporuke sastavljale kod notara.

³¹ Vodnjan je kaštel udaljen od Peroja oko 5 milja, a predstavlja vrlo značajno središte koje će se odmah odraziti na odnose s novopridošlim Perojcima.

kontakata.³² To isto moglo bi se zaključiti i iz Matične knjige krštenih iz Župe sv. Blaža u Vodnjanu za razdoblje 1641. – 1689.³³ Kao što je Domenico Pastrovichio revno vodio upise u knjizi vjenčanih iste župe, tako je činio i kod krštenja. Od prve godine upisa 1655. pa 1680. taj je župnik krstio i u knjigu unio više od 150 upisa.³⁴ Ima i primjera kad su prilikom krštenja nazočni sami Paštrovici; kao krštenici, kao roditelji, kao krstitelj i kao kumovi.³⁵ Nasuprot toj činjenici "crmnička" skupina prva je iskušenja takve vrste trebala doživjeti upravo ovdje. A to je iskušenje morala proći kroz grčku pravoslavnu župu sv. Nikole u Puli, koja je neosporno pod duhovnom vlašću filadelfijskog nadbiskupa sa sjedištem u Veneciji, dakle unijatskom granom pravoslavlja.

Zaključak

Zapisi nekih imena i prezimena u matičnim knjigama katoličkih župa kao i u bilježničkim zapisima, poglavito u mletačkom dijelu Istre, tijekom XVI. i XVII. stoljeća daju naslutiti kako je na poluotok naseljeno više katoličkih obitelji iz tzv. "Stare Crne Gore". Koliki je broj takvih, teško je kazati zbog nedovoljne istraženosti relevantne arhivske građe. Međutim, prema našem istraživanju matičnih knjiga župa Poreča, Bala, Vodnjana, Fažane i Rovinja, čini se da je najveća koncentracija tih doseljenika upravo na tom području. Upisi u matične rubrike uz osobna imena i s opaskom "da Monte Negro" redovita su pojava kada se radi o ljudima koji dolaze iz one Crne Gore, koja se tada nalazi u sklopu Osmanskog Carstva. U tom smislu kao ilustraciju i zaključni primjer navodimo nekog *messera Radolu*. On je zajedno sa ženom Anom 1661. godine u župnu crkvu sv. Kuzme i Damjana u Fažani donio na krštenje svoje dijete, kojemu nadjenuše ime Andrija Anton. Krštenje je, sukladno katoličkom obredu, obavio župnik Simon Loredan, a kumovali su Andrea Bori i Pierina Burato. Taj je čin upisan u Matičnu knjigu krštenih iste župe, gdje je otac upisan kao M(esser) Radole da Monte Negro (!). Postavlja se nekoliko pitanja glede ovakvog načina upisa, jer odudara od uobičajenog. Najprije, tko je *messer Radole*. Je li on samo u prolazu ili je stanovnik Fažane? Najvjerojatnije ovo drugo, jer da je krštenje obavljeno u nuždi, prolaskom kroz to mjesto, župnik Loredan bi bez ikakve sumnje u rubriku bio upisao opasku "in extremis", a nje ovdje nema. Dakle, Radole je po građanskom statusu stanovnik Fažane i pripadnik župne zajednice. Međutim, zašto je bilo potrebno upisati opasku "da Monte Negro" ako je on domaći žitelj? Iz

³² Kaštel je uglavnom nastanjen talijanskim stanovništvom, dok je okolica isključivo nastanjena Hrvatima čiji se entitet s vremena na vrijeme pojačava novim doseljenicima iz Dalmacije.

³³ Liber baptizatorum 1640.-1689., Župni arhiv Vodnjan.

³⁴ Liber baptizatorum, n. dj. passim.

³⁵ Liber baptizatorum, n. dj. 28. ožujka 1657.

jednostavnog razloga jer je trebalo doseljeniku utvrditi konfesionalnu pripadnost odgovarajućom potvrdom o krštenju iz matične župe. A kako je to ponosni otac Radole mogao dokazati? U tom času nikako, posebice ako znamo da je pastoralizacija na turskom području bila jedva moguća, a kamoli da su tamo uredno funkcionirale katoličke župe i s uredno vođenim župnim maticama. Ovako župniku Loredanu nije preostalo ništa nego "in bona fide" krstiti malog Andriju Antona uz svjedočanstvo kuma Andrije Borija (po kojemu je krštenik i dobio ime), koji najvjerojatnije i sam potječe iz Bara. Tako opaska "Da Montenegro" postaje olakotna okolnost kojom etnički Crnogorci katoličke vjere mogu lako biti integrirani u novoj sredini.

Alojz Štoković

Were the Paštrović Family from Vodnjan Montenegrin Catholics? A Tribute to the Demographic History of the Southern Part of the Istrian Peninsular

Summary

*In the historical and publicist writings not only of the 19th and 20th centuries, but also of today, when analysing the migrations oriented toward Istria, the usual assumption is that, in the period between the 16th and the 18th centuries, Montenegro had – from the culturological aspect – been mostly compact and divided only between two worlds: the Orthodox and the Islamic. However, is this really true? Several examples from the Istrian peninsular in the northern part of the Adriatic Sea (Croatian territory) show a different social structure in Montenegro, from which a number of families had emigrated to the then Venetian province in Istria. The entries of individual names and family names, together with remarks found in Catholic parish registers, prove that the Istrian peninsular had been inhabited by several dozens Catholic families from the so-called "Old Montenegro". The register entries (name, family name and remark that a family comes "da Montenegro") leave no doubt to the fact that those families had come from Montenegro, which had – at that time – belonged to the Ottoman Empire. The majority of such immigrants settled in Poreč, Vodnjan, Bale and Fažana. They joined the immigrants, who had come to Istria from the Venetian province of Dalmatia (Southern Croatia), and who are – in written sources – usually referred to as the Paštrovićs. It is not easy – based only upon the family name – to differentiate whether an individual was a Croat or a Montenegrin by ethnicity, since the name may also suggest a person had come from the Paštrović locality. Domenico Pastrovichio, a longtime Catholic parish priest and canon of the collegial church of St. Blaise in Vodnjan, was one of the better-known persons bearing this family name. He held the post of the spiritual counsel in this area at the time the Orthodox Montenegrins immigrated and were described as *habitantés nuovi* (the new inhabitants). Nevertheless – according to the sources available – he showed no interest for the newly immigrated Orthodox Christians.*

Keywords: Croats; Montenegrins; Peroj; Istria; migrations; Paštrović; Vodnjan